

رابطه قابلیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی با پیش‌بینی اضطراب پژوهش در بین دانشجویان

تربیت بدنی

ماهرخ دهقانی^{*} - نسرین عزیزان کهن^۲ - ایوب بهتاج^۳

۱. استادیار گروه رفتار حرکتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران ۲. استادیار گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران ۳. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران
(تاریخ دریافت: ۰۴ / ۰۷ / ۱۳۹۷ ، تاریخ تصویب: ۱۴ / ۰۷ / ۱۳۹۷)

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه قابلیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی با پیش‌بینی اضطراب پژوهش در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشتۀ تربیت بدنی انجام گرفت. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشتۀ تربیت بدنی دانشگاه محقق اردبیلی (۱۳۰ نفر) در سال ۱۳۹۶-۹۷ تشکیل می‌دادند که از میان آنها با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۱۰۲ دانشجو به عنوان نمونه انتخاب شدند. از پرسشنامه قابلیت‌های پژوهشی، سواد اطلاعاتی و اضطراب پژوهش برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. پایایی پرسشنامه‌ها به ترتیب برابر ۰/۸۶، ۰/۷۸ و ۰/۸۲ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های ضربه همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که بین قابلیت‌های پژوهشی (و مؤلفه‌های آن) و سواد اطلاعاتی (و مؤلفه‌های آن) با اضطراب پژوهش دانشجویان رابطه منفی و معناداری وجود دارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون آشکار کرد که تقریباً ۳۱ درصد از کل واریانس اضطراب پژوهش براساس قابلیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی دانشجویان قبل پیش‌بینی است که متغیر قابلیت‌های پژوهشی سهم بیشتری داشت. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که قابلیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی از متغیرهای مرتبط با اضطراب پژوهش دانشجویان هستند.

واژه‌های کلیدی

اضطراب پژوهش، تربیت بدنی، دانشجو، سواد اطلاعاتی، قابلیت‌های پژوهشی.

بخش‌های مختلف در سایه تحقیقات و پژوهش‌های علمی و متناسب با نیاز هر بخش به دست می‌آید (۳). از نظر لغوی پژوهش به معنای جست‌وجو کردن، تفحص کردن، تحقیق و بازجستن است. از این‌رو پژوهش با جمع‌آوری، بررسی و تفسیر منظم داده‌ها، راهکاری برای پاسخ به یک پرسش یا حل مشکلی خاص سروکار دارد (۱۶). در واقع انجام پژوهش مناسب، خود مستلزم مهارت‌ها و قابلیت‌هایی است و این مجموعه از مهارت‌هایی که امر تحقیق علمی را از آغاز تا پایان امکان‌پذیر می‌کند، قابلیت پژوهشی اطلاق می‌شود (۲۳). همه مهارت‌هایی را که پژوهشگران در تلاش‌های علمی مذکور در هر یک از مراحل انجام تحقیق به کار می‌گیرند، می‌توان قابلیت‌های پژوهشی نامید (۲). پژوهش همواره از ابزارهای پیشرفت مادی و معنوی بشر بوده (۴) و برای ارتقای سطح علمی در تمامی مراکز آموزشی مورد توجه قرار گرفته است (۱۹). از طرف دیگر دانشجویان رکن اصلی و موتور محرکه پژوهش در دانشگاه‌ها تلقی می‌شوند (۲۲). با وجود اهمیت بالای پژوهش، متأسفانه به دلایل متعددی مقوله قابلیت‌های پژوهشی در کشور ما مورد توجه جدی قرار نگرفته و در این زمینه تلاش کمتری صورت گرفته است، زیرا توانمندی و قابلیت‌های پژوهشی زمینه‌ساز انجام پژوهش توسط دانشجویان و کاهش اضطراب پژوهشی آنهاست (۱۷).

یکی دیگر از عوامل مؤثر بر اضطراب پژوهش دانشجویان، سواد اطلاعاتی^۴ است (۶). در عصر حاضر که امور اطلاعات محور و دانشمحور در حال توسعه است و اطلاعات و فناوری اطلاعات در تاروپود جامعه ریشه دوانده است، افراد به سطح متفاوتی از سواد نیاز دارند تا بتوانند از عهدۀ انجام وظایف خود برآیند، از این مهارت‌ها و توانایی‌ها به سواد اطلاعاتی تعبیر می‌شود (۸). سواد اطلاعاتی

مقدمه

پرداختن به فعالیت‌های پژوهشی به‌ویژه در دانشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی به دست دانشجویان و پژوهشگران، از زیربنایی‌ترین فعالیت‌ها در امر پویایی و پیشرفت هر جامعه است. امروزه شاهد افزایش روزافروز تأکید بر امر پژوهش^۱ و تولید علم در جوامع علمی و دانشگاهی هستیم. جوامعی که به مسئله تحقیق و پژوهش توجه خاصی داشته و به‌طور جدی به آن پرداخته‌اند، توانسته‌اند به رشد اقتصادی، فرهنگی و صنعتی شایان توجهی دست یابند (۶). بسیاری از دانشجویانی که در حوزه پژوهشی فعالیت دارند، دچار نوعی اضطراب پژوهش^۲ می‌شوند. اضطراب پژوهش هر گونه احساس ترس و پریشانی در طول فرایند تولید علم، از انتخاب موضوع تا انتشار آن در جوامع علمی و حتی پس از آن، و بازخوردهایی را که از سوی جوامع علمی دریافت می‌شود، در برمی‌گیرد (۲۴). به‌طور کلی اضطراب پژوهش را می‌توان احساس ترس و عدم اطمینان در خصوص انجام پژوهش و خلق تولیدات علمی معتبر و اثربار تعریف کرد (۶). اضطراب پژوهش شکلی از اضطراب خصلتی است و بنا به تجربه، فشار حاصل از این اضطراب سلامت روانی پژوهشگر را تهدید می‌کند و بر کارامدی، شکوفایی استعداد آنان تأثیر سوء می‌گذارد، چراکه پژوهشگر مضطرب به‌سبب دارا بودن سطحی از فشارهای روانی، علاقه‌مندی و اشتیاق خود را به پژوهش و فعالیت‌های پژوهشی از دست می‌دهد (۱۴). بنابراین پرداختن به عوامل مؤثر بر این متغیر در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی اهمیت پیدا می‌کند.

از جمله عوامل مؤثر بر اضطراب پژوهش، قابلیت‌های پژوهشی آفرد است (۱۰). امروزه نقش و اهمیت پژوهش بر کسی پوشیده نیست و تمام پیشرفت‌ها و توسعه همه‌جانبه

4. Information literacy

1. Reaserch
2. Anxiety Research
3. Research capabilities

کاهش اضطراب اطلاع‌یابی آنان» نشان داد که بین میزان سواد اطلاعاتی با اضطراب اطلاع‌یابی آنها رابطه منفی و معناداری وجود دارد (۱۵). یافته‌های پژوهش عرفانمنش و دیدگاه با عنوان «اضطراب پژوهش و دلایل بروز آن در پژوهشگران و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها» نشان داد که عواملی مانند مهارت در روش‌های تحقیق و پژوهش، مهارت در ریاضیات و آمار، سواد رایانه‌ای، اینترنتی و کتابخانه‌ای، حمایت‌های مالی و سازمانی، مهارت‌های مدیریت اضطراب و مدیریت زمان می‌توانند در کاهش میزان اضطراب پژوهش و افزایش کمیت و کیفیت تولیدات علمی مؤثر واقع شوند (۱۰). محمد رومزپور، نظری و مکوندی پژوهشی با عنوان «تعیین عوامل مرتبط با اضطراب پژوهشی اعضای هیأت علمی گروه علم و اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه‌های ایران» نشان دادند بین مهارت‌های آموزشی و پژوهشی با اضطراب پژوهش رابطه منفی و معناداری وجود دارد (۱۳). نتیجه پژوهش آریانی، زاهد بابلان، معینی‌کیا و خالق‌خواه با عنوان «نقش شبکه‌های اجتماعی در قابلیت‌های پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی» نشان داد که کاریست شبکه‌های مجازی بر قابلیت پژوهشی و مؤلفه توانایی انتخاب موضوع و تبیین مسئله، جستجوی تحت وب، تبحر در نگارش علمی، اجرای پژوهش و گردآوری داده‌ها، توانایی طبقه‌بندی و تحلیل، توانایی تدوین و تفسیر نتایج و گزارش آن معنادار است (۲). گرواند، کارشکی و آهنچیان در پژوهش خود با عنوان «نقش محیط آموزشی- پژوهشی و عوامل اجتماعی دانشگاه در خودکارامدی پژوهشی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد» به این نتیجه رسیدند که بین محیط آموزش- پژوهشی با خودکارامدی پژوهشی دانشجویان رابطه وجود دارد (۱۱). هاینز و هینس در پژوهش خود کمبود امکانات، مقررات دست‌وپاگیر اداری، دسترسی نداشتن به منابع اطلاعاتی، نبود بودجه مناسب، فقدان مهارت‌های پژوهشی و انگیزه را از جمله موانع

مجموعه‌ای از مهارت‌های یادگیری و توانمندی‌هایی است که افراد را قادر می‌سازد تا دریابند که چه موقع به اطلاعات نیاز دارند و توانایی مکان‌یابی، ارزیابی و به کارگیری مؤثر اطلاعات مورد نیاز را به آنها می‌دهد که در تصمیم‌گیری و حل مسئله به ایشان کمک فراوانی می‌کند و با ایجاد نگرش مثبت در افراد می‌تواند سبب توسعه شغلی و توانمندسازی افراد شود (۷). سواد اطلاعاتی مجموعه‌ای از توانمندی‌ها، فعالیت‌ها و جلوه‌های است که بر ارتقای فهم افراد از فضای اطلاعاتی مرکز است و با مهارت‌های بازیابی، تحلیل و کاربرد داده‌ها، اطلاعات و دانش درمی‌آمیزد تا با مشارکت اخلاقی در جوامع علمی آموزشی، پاسخگوی پرسش‌ها باشد و پرسش‌های نو و دانش جدید ایجاد کند (۱۳). انجمن کتابداری آمریکا افراد دارای سواد اطلاعاتی را کسانی می‌داند که آموخته باشند، اطلاعات لازم را جست‌وجو کرده، بیابند و سازماندهی کنند. دانشجویان در عصر انفجار اطلاعات باید بیاموزند که به جای انباشت حقایق علمی در ذهن، چگونه بیندیشند، تصمیم بگیرند و درباره امور قضاوت کنند (۹). در واقع تسلط به سواد اطلاعاتی به معنای واقعی آن می‌تواند بستر لازم برای توانمندسازی پژوهشگر را در برنامه‌ریزی بهتر، انجام پژوهش و تولید علم به وجود آورد (۱۳). از این‌رو توجه به نقش سواد اطلاعاتی در کمک به دانشجویان در انجام کارهای پژوهشی ضروری است.

پژوهش‌های محدودی در این زمینه انجام گرفته است. آبیاری و بیگدلی در پژوهش خود با عنوان «بررسی رابطه بین سواد اطلاعاتی و اضطراب کتابخانه‌ای در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران» به این نتیجه رسیدند که بین سواد اطلاعاتی با اضطراب کتابخانه‌ای در دانشجویان رابطه منفی و معناداری وجود دارد (۱). نتایج پژوهش نوکاریزی، کاشی و صنعت جو با عنوان «نقش کتابداران، خدمات اطلاع‌رسانی و میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد در

۱۰۲ نفر از دانشجویانی که تمایل به شرکت در پژوهش داشتند، به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های قابلیت‌های پژوهشی، سواد اطلاعاتی و اضطراب پژوهش استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد و فراوانی) و آمار استنباطی (همبستگی پیرسون، رگرسیون به روش همزمان و آزمون کولموگروف اسمیرنوف) استفاده شد.

ابزارهای پژوهش

پرسشنامه قابلیت‌های پژوهشی

این پرسشنامه توسط آریانی و همکاران (۱۳۹۴) در ۵۷ سؤال و در هشت بعد توانایی انتخاب موضوع و تبیین مسئله تحقیق، توانایی جستجویی تحت وب، توانایی فیش‌برداری، تبحر در نگارش علمی، توانایی اجرای پژوهش و گردآوری داده‌ها، توانایی طبقه‌بندی و تحلیل داده‌ها و اخلاق پژوهشی طراحی شده است. پاسخگویی به پرسشنامه براساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت از بسیار کم تا بسیار زیاد بود. روایی محتوایی پژوهش مورد تأیید استادان صاحب‌نظر قرار گرفته و پایایی آن توسط آریانی و همکاران (۱۳۹۴) ۰/۹۷ گزارش شده است. پایایی این پرسشنامه در این پژوهش با استفاده از محاسبه آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمد.

پرسشنامه سواد اطلاعاتی

این پرسشنامه توسط دولل (۱۹۹۴) در ۲۸ سؤال و با هفت بعد تعریف نیاز به اطلاعات، استراتژی شروع جستجو، محل و دسترسی به منابع، بررسی و درک اطلاعات، تفسیر، ترکیب و استفاده از اطلاعات، ارتباط اطلاعات آن و بررسی محصول و فرایند طراحی شده است. پاسخگویی به پرسشنامه براساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف است. روایی محتوایی پرسشنامه مورد تأیید استادان صاحب‌نظر قرار گرفته و

پژوهش دانسته‌اند (۱۸). رضایی و زمانی میاندشت نشان دادند که بین خودکارامدی پژوهشی و اضطراب پژوهش رابطه منفی معناداری وجود دارد (۲۰).

امروزه دانشجویان تحصیلات تكمیلی علاوه‌بر دارا بودن مهارت‌های آموزشی، باید محقق و پژوهشگران موفقی نیز بوده و توانایی هدایت پژوهش‌های مفید و هدفمند را داشته باشند، اما پژوهش‌های انجام‌گرفته نشان داده است که دانشجویان تحصیلات تكمیلی در مراحل مختلف انجام پژوهش از انتخاب موضوع تا انتشار آن، داوری‌های گوناگون در مورد تولیدات علمی آنها و بازخوردهای دریافتی از جانب جامعه علمی و همکاران، بهنوعی دارای اضطراب بوده و انجام کارهای پژوهشی برای آنها استرس‌زاست (۲۱). از طرف دیگر در مقاطع تحصیلات تكمیلی آنچه اهمیت دارد مهارت‌های پژوهشی دانشجویان است که ضعف و اضطراب دانشجویان در این زمینه می‌تواند موققیت و ادامه تحصیل آنها را تحت تأثیر قرار دهد. با توجه به نقش بسیار مهم پژوهش در زمینه‌های مختلف از جمله ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر، مسئله اضطراب پژوهش اهمیت زیادی دارد. از این‌رو آگاهی از وضعیت اضطراب پژوهش دانشجویان تحصیلات تكمیلی در رشته تربیت بدنی به آنها اهمیت زیادی پیدا می‌کند (حریری، ۱۳۸۸). ل این پژوهش در صدد است تا به بررسی نقش قابلیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی در پیش‌بینی اضطراب پژوهش در بین دانشجویان تحصیلات تكمیلی رشته تربیت بدنی دانشگاه محقق اردبیلی بپردازد.

روش تحقیق

روش این پژوهش از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانشجویان تحصیلات تكمیلی رشته‌های تربیت بدنی دانشگاه محقق اردبیلی (۱۱۵ نفر) بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد

این پرسشنامه در این پژوهش با استفاده از محاسبه آلفای کرونباخ $\alpha = 0.82$ به دست آمد.

پایای آن توسط حسنی (۶) $\alpha = 0.89$ گزارش شده است. پایایی این پرسشنامه در این پژوهش با استفاده از محاسبه آلفای کرونباخ $\alpha = 0.78$ به دست آمد.

پرسشنامه اضطراب پژوهش

در این پژوهش تعداد ۴۶ دانشجوی پسر ($45/0.9$) درصد) و ۵۶ دانشجوی دختر ($54/0.9$ درصد) حضور داشتند. تعداد ۱۹ نفر دانشجوی دوره دکتری و ۸۳ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد بودند. میانگین سنی دانشجویان شرکت‌کننده در پژوهش $36/31$ سال بود.

این پرسشنامه توسط هیگینز و کوتلیک (۲۰۰۶) در ۱۵ سؤال برای سنجش اضطراب پژوهش طراحی شده است. روایی محتوایی پرسشنامه مورد تأیید استادان صاحب‌نظر قرار گرفته و پایایی آن توسط رضایی و زمانی (۲۰) برابر 0.85 به دست آمده است. طیف پاسخگویی آن از نوع لیکرت پنج‌درجه‌ای از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف است. پایایی

جدول ۱. آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	فرآوانی	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
قابلیت‌های پژوهشی	۱۰۲	۱۶۵/۰۳	۳۰/۴۱	۵۷	۲۸۵
سواد اطلاعاتی	۱۰۲	۹۳/۲۶	۱۵/۱۰	۲۸	۱۴۰
اضطراب پژوهش	۱۰۲	۴۰/۱۰	۹/۳۶	۱۵	۷۵

قابلیت‌های پژوهشی با اضطراب پژوهش ($P < 0.01$), بین مؤلفه توانایی انتخاب موضوع با اضطراب پژوهش ($P < 0.01$ ، $I = 0/31$ ، $I = 0/52$ ، $r = -0/52$), بین مؤلفه توانایی فیش‌برداری با اضطراب پژوهش ($P < 0.05$ ، $I = 0/32$ ، $I = 0/43$ ، $P < 0.01$ ، $I = 0/48$), بین مؤلفه داده‌ها با اضطراب پژوهش ($P < 0.01$ ، $I = 0/39$ ، $I = 0/45$ ، $P < 0.01$ ، $I = 0/55$ ، $P < 0.01$ ، $I = 0/55$), و بین مؤلفه اخلاق پژوهش با اضطراب پژوهش ($P < 0.05$ ، $I = 0/31$ ، $I = 0/45$ ، $P < 0.05$) رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، میانگین و انحراف معیار متغیر قابلیت پژوهشی به ترتیب برابر با $165/03$ و $30/41$, میانگین و انحراف استاندارد متغیر سواد اطلاعاتی $93/26$ و $15/10$ و میانگین و انحراف معیار اضطراب پژوهش به ترتیب برابر با $40/10$ و $9/36$ است. برای بررسی نرمال بودن داده از آزمون‌های کولموگروف، اسمیرنوف و آزمون چولگی و کشیدگی استفاده شد. نتایج بررسی چولگی و کشیدگی برای داده‌ها نشان داد که داده‌های به دست آمده در بازه $(-2 + 2)$ قرار دارند که بیانگر از نرمال بودن داده است. همچنین نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف نشان داد که مقادیر سطح معناداری برای متغیرهای پژوهش بزرگ‌تر از سطح آزمون یعنی $\alpha = 0.05$ هستند؛ بنابراین هر سه متغیر دارای توزیع طبیعی‌اند. بنابراین به منظور انجام آزمون فرضیه‌ها از آزمون‌های پارامتریک استفاده می‌شود.

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، بین

جدول ۲. ضرایب همبستگی پیرسون قابلیت‌های پژوهشی و ابعاد آن با اضطراب پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱. قابلیت‌های پژوهشی										
۲. توانایی انتخاب موضع	۱	.۰/۸۷**								
۳. جستجوی تحت وب		.۰/۲۵**	.۰/۷۵**							
۴. تبحر در نگارش علمی		.۰/۲۹**	.۰/۳۲**	.۰/۸۳**						
۵. توانایی فیشرداری*		.۰/۴۹**	.۰/۴۱**	.۰/۲۹**	.۰/۸۲**					
۶. گردآوری داده‌ها	۱	.۰/۴۷**	.۰/۴۴**	.۰/۳۷**	.۰/۳۶**	.۰/۹۱**				
۷. تحلیل داده‌ها		.۰/۳۸**	.۰/۳۷**	.۰/۲۳**	.۰/۵۱**	.۰/۴۸**	.۰/۷۴**			
۸. تفسیر نتایج پژوهش		.۰/۳۲**	.۰/۴۱**	.۰/۴۳**	.۰/۵۲**	.۰/۴۶**	.۰/۴۳**	.۰/۷۲**		
۹. اخلاق پژوهشی	۱	.۰/۳۱**	.۰/۴۳**	.۰/۲۲**	.۰/۳۵**	.۰/۴۵**	.۰/۲۷**	.۰/۳۱**	.۰/۶۹**	
۱۰. اضطراب پژوهش	۱	-.۰/۳۱*	-.۰/۵۵**	-.۰/۴۵*	-.۰/۳۹**	-.۰/۴۸*	-.۰/۴۳**	-.۰/۳۲*	-.۰/۳۱**	-.۰/۵۲**

P<۰/۰۱* P<۰/۰۵*

جدول ۳. ضرایب همبستگی پیرسون سواد اطلاعاتی و ابعاد آن با اضطراب پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱. سواد اطلاعاتی									
۲. تعریف نیاز به اطلاعات	۱	.۰/۷۳**							
۳. شروع جستجو		.۰/۲۶**	.۰/۷۶**						
۴. محل و دسترسی به منابع		.۰/۲۳**	.۰/۳۶**	.۰/۸۱**					
۵. بررسی و درک اطلاعات		.۰/۴۲**	.۰/۳۶**	.۰/۳۲**	.۰/۲۱**	.۰/۸۹**			
۶. تفسیر اطلاعات	۱	.۰/۳۸**	.۰/۳۵**	.۰/۲۸**	.۰/۳۵**	.۰/۷۴**			
۷. ارتباط اطلاعات		.۰/۴۵**	.۰/۳۰**	.۰/۳۷**	.۰/۳۴**	.۰/۴۰**	.۰/۶۳**		
۸. بررسی محصول و فرایند		.۰/۲۷**	.۰/۲۹**	.۰/۲۶**	.۰/۲۳**	.۰/۴۲**	.۰/۵۰**	.۰/۶۹**	
۹. اضطراب پژوهش	۱	-.۰/۲۳	-.۰/۳۴*	-.۰/۲۵**	-.۰/۳۸*	-.۰/۴۱*	-.۰/۲۹*	-.۰/۳۶*	-.۰/۴۵*

P<۰/۰۱*** P<۰/۰۵*

همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، تقریباً ۳۱ قابلیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی دانشجویان قابل پیش‌بینی است. نسبت F بیانگر این است که رگرسیون متغیر اضطراب پژوهش براساس قابلیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی معنادار است. قابلیت‌های پژوهشی با بتای سواد اطلاعاتی معنادار است. قابلیت‌های پژوهشی با بتای $t = -0/41$, $P < 0/01$ و سواد اطلاعاتی با بتای $t = -0/41$, $P < 0/03$ به طور معناداری قدرت پیش‌بینی اضطراب پژوهش را دارند. بتهای بهدست آمده نشان می‌دهند که قابلیت‌های پژوهشی قدرت پیش‌بینی کنندگی بیشتری دارد.

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، بین سواد اطلاعاتی و اضطراب پژوهش ($r = 0/45$, $P < 0/05$), بین مؤلفه تعریف نیاز به اطلاعات و اضطراب پژوهش ($r = 0/36$, $P < 0/05$), بین مؤلفه شروع جستجو و اضطراب پژوهش ($r = -0/29$, $P < 0/05$), بین مؤلفه محل و دسترسی به منابع و اضطراب پژوهش ($r = -0/41$, $P < 0/05$), بین مؤلفه بررسی و درک اطلاعات و اضطراب پژوهش ($r = -0/38$, $P < 0/05$), بین مؤلفه تفسیر اطلاعات و اضطراب پژوهش ($r = -0/25$, $P < 0/05$), بین مؤلفه ارتباط اطلاعات و اضطراب پژوهش ($r = -0/34$, $P < 0/05$) رابطه معناداری وجود دارد. اما بین مؤلفه بررسی محصول و فرایند با اضطراب پژوهش رابطه‌ای مشاهده نشود.

جدول ۴. نتایج تحلیل رگرسیون جهت پیش‌بینی اضطراب پژوهش براساس قابلیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی

Sig	F	R تعديل شده	R ²	R	مدل
.۰/۰۱	۹/۵۶	.۰/۲۹	.۰/۳۱	.۰/۵۶	۱
ضرایب بتا و آزمون معناداری t برای متغیرهای پیش‌بین					
Sig	T	β	STE	B	متغیرهای پیش‌بین
.۰/۰۱	۴/۲۲	-	۲/۸۹	۱۲/۲۱	مقدار ثابت
.۰/۰۱	-۴/۲۱	-۰/۴۱	-۰/۱۴	-۰/۵۹	قابلیت‌های پژوهشی
.۰/۰۱	-۳/۵۰	-۰/۲۵	-۰/۱۰	-۰/۳۵	سواد اطلاعاتی

جدول ۵. نتایج تحلیل رگرسیون جهت پیش‌بینی اضطراب پژوهش براساس مؤلفه‌های قابلیت‌های پژوهشی

Sig	F	R تعديل شده	R ²	R	مدل
.۰/۰۱	۲۰/۳۴	.۰/۵۶	.۰/۵۹	.۰/۷۷	۱
ضرایب بتا و آزمون معناداری t برای متغیرهای پیش‌بین					
Sig	T	β	STE	B	متغیرهای پیش‌بین
.۰/۰۱	۴/۳۱	-	۷/۲۱	۳۱/۱۲	مقدار ثابت
.۰/۰۵	-۲/۹۱	-۰/۲۵	-۰/۱۲	-۰/۳۴	توانایی انتخاب موضوع
.۰/۰۱	-۳/۲۸	-۰/۱۵	-۰/۰۷	-۰/۲۳	جستوجوی تحت وب
.۰/۰۱	-۴/۸۸	-۰/۳۹	-۰/۰۹	-۰/۴۴	تبحر در نگارش علمی
.۰/۵	-۰/۸۵	-۰/۲۱	-۰/۱۲	-۰/۱۸	توانایی فیش‌برداری
.۰/۵	-۱/۳۱	-۰/۲۲	-۰/۱۵	-۰/۲۹	گردآوری داده‌ها
.۰/۰۱	-۳/۱۶	-۰/۲۹	-۰/۱۲	-۰/۳۸	تحلیل داده‌ها
.۰/۰۵	-۲/۰۶	-۰/۳۲	-۰/۰۵	-۰/۱۳	تفسیر نتایج پژوهش
.۰/۰۱	-۳/۰۵	-۰/۱۰	-۰/۰۴	-۰/۱۴	اخلاق پژوهشی

همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، تقریباً ۴۳

درصد از واریانس اضطراب پژوهش براساس مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی پیش‌بینی‌پذیر است. نسبت F بیانگر این است که رگرسیون متغیر اضطراب پژوهش براساس مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی معنادار است و مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی قدرت پیش‌بینی اضطراب پژوهش را در جهت منفی دارند. مؤلفه تفسیر و اطلاعات به ترتیب با بتای -۰/۱۹ و -۰/۱۸ بیشترین قدرت را در پیش‌بینی اضطراب پژوهش دارند.

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، تقریباً ۵۹

درصد از واریانس اضطراب پژوهش براساس مؤلفه‌های قابلیت‌های پژوهشی پیش‌بینی‌پذیر است. نسبت F بیانگر این است که رگرسیون متغیر اضطراب پژوهش براساس مؤلفه‌های قابلیت‌های پژوهشی معنادار است و بیشتر مؤلفه‌های قابلیت‌های پژوهشی قدرت پیش‌بینی اضطراب پژوهش را دارند. مؤلفه تبحر در نگارش و تحلیل داده‌ها به ترتیب با بتای .۰/۳۹ و .۰/۳۲ قدرت پیش‌بینی اضطراب پژوهش را دارند. اما مؤلفه‌های فیش‌برداری و گردآوری داده‌ها قدرت پیش‌بینی اضطراب پژوهش را ندارند.

جدول ۶. نتایج تحلیل رگرسیون جهت پیش‌بینی اضطراب پژوهش براساس مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی

Sig	F	R تعديل شده	R ²	R	مدل
۰/۰۱	۹/۲۳	۰/۴۱	۰/۴۳	۰/۶۶	۱
ضرایب بتا و آزمون معناداری t برای متغیرهای پیش‌بین					
Sig	T	β	STE	B	متغیرهای پیش‌بین
۰/۰۱	۴/۶۷	-	۲/۸۱	۱۳/۱۵	۱. مقدار ثابت
۰/۰۵	-۲/۲۸	-۰/۱۱	-۰/۰۷	-۰/۱۶	۲. تعریف نیاز به اطلاعات
۰/۰۵	-۲/۱۰	-۰/۱۸	-۰/۱۰	-۰/۲۱	۳. شروع جستجو
۰/۵	-۰/۷۱	-۰/۲۱	-۰/۱۴	-۰/۱۰	۴. محل و دسترسی به منابع
۰/۰۵	-۳/۱۱	-۰/۱۷	-۰/۰۹	-۰/۲۸	۵. بررسی و درک اطلاعات
۰/۰۵	-۲/۳۸	-۰/۱۹	-۰/۱۳	-۰/۳۱	۶. تفسیر اطلاعات
۰/۵	-۱/۸۱	-۰/۱۰	-۰/۱۶	-۰/۲۹	۷. ارتباط اطلاعات
۰/۰۵	-۰/۳۸	-۰/۱۲	-۰/۲۱	-۰/۰۸	۸. بررسی محصول و فرایند

آن امکان پذیر سازد که قابلیت‌های پژوهشی نام دارد (۸).

زیرا پژوهش با بررسی مسئله و پدیده‌ای ناشناخته آغاز می‌شود. این مسائل و پدیده‌ها اغلب آشکار و واضح نیستند و پژوهشگر باید برای شناسایی و بی بردن به ابعاد و زمینه‌های مرتبط با آن آشنا باشد. در واقع دانشجو باید بتواند با جمع‌آوری داده‌های میدانی، فرضیه‌های خود را به محک سنجش و آزمون بگذارد و درباره رد و تأیید فرضیه‌های خود تصمیم بگیرد. بدین معنا که دانشجویان برای انجام پژوهش باید قابلیت و توانایی پژوهشی لازم برای اجرای پژوهش را داشته باشند، زیرا اگر مهارت و توانایی لازم را نداشته باشند، به علت عدم تسلط بر نحوه انجام پژوهش در مراحل مختلف آن ممکن است دچار نوعی اضطراب و استرس شوند که اضطراب پژوهش نام دارد. بسیاری از دانشجویانی که در حوزه پژوهشی فعالیت دارند، دچار نوعی اضطراب پژوهش می‌شوند که به احساس ترس و پریشانی در طول فرایند تولید علم، از انتخاب موضوع تا انتشار آن در جوامع علمی و حتی پس از آن، بازخورددهایی که از سوی جوامع علمی دریافت می‌شود، اشاره دارد (۲۴). براساس نتایج تحلیل داده‌ها، قابلیت‌های پژوهشی دانشجویان به آنها کمک می‌کند تا با اطمینان و

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین قابلیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی با اضطراب پژوهش در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته تربیت بدنی دانشگاه محقق اردبیلی انجام گرفت. نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که بین قابلیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی با اضطراب پژوهش رابطه معناداری وجود دارد و این دو متغیر قدرت پیش‌بینی اضطراب پژوهش دانشجویان را در جهت منفی دارند.

نتایج تحلیل داده‌ها برای بررسی فرضیه اول پژوهش نشان داد که بین قابلیت‌های پژوهشی دانشجویان و مؤلفه آن با اضطراب پژوهش رابطه منفی و معناداری وجود دارد و مؤلفه قابلیت‌های پژوهشی قدرت پیش‌بینی اضطراب پژوهش را در دانشجویان دارند. این نتیجه با نتایج پژوهش‌های محمد رومزپور، نظری و مکوندی (۱۲)، عرفان‌منش و دیدگاه (۱۰)، رضایی و زمانی میاندشتی (۲۰) و هاینز و هینس (۱۸) همسو است.

در تبیین این رابطه می‌توان گفت که انجام پژوهش خود مستلزم مهارت‌ها، توانایی‌ها و قابلیت‌هایی است که انجام آن را از مراحل اولیه پژوهش تا مراحل نهایی و اتمام

داشته و چگونه اطلاعات موردنظر را مکانیابی و ارزشیابی کنند و به نحو کارامد به کار گیرند. دانشجویان با سواد اطلاعاتی می‌دانند که چه زمانی به اطلاعات نیاز دارند، توانایی مکانیابی، ارزیابی و استفاده کارامد از اطلاعات مورد نیاز را دارند و آموخته‌اند که چگونه یاد بگیرند، زیرا می‌دانند که اطلاعات چگونه سازماندهی می‌شود، چگونه می‌توان اطلاعات را یافت و می‌دانند که چگونه می‌توان به شیوه‌ای درست از اطلاعات استفاده کرد که دیگران نیز از آنان بیاموزند. این افراد به دلیل آنکه همواره می‌توانند اطلاعات مورد نیاز خود را در هر وظیفه یا تصمیمی بیابند، برای فراغیری مدام‌العمر مهیا هستند (۵). این مهارت‌ها در حین انجام پژوهش به دانشجویان کمک می‌کند تا بدون استرس و با اطمینان بیشتری در مراحل مختلف پژوهش عمل کنند. بدین‌معنا که با افزایش سواد اطلاعاتی و ابعاد آن اضطراب پژوهش در دانشجویان کاهش می‌یابد، زیرا بخش بزرگی از پژوهش‌های موردنظر در تحصیلات تکمیلی شامل جمع‌آوری اطلاعات، جست‌وجوی اطلاعات، ارزشیابی اطلاعات به دست آمده و استفاده مناسب و مستند از این اطلاعات است که همه این توانایی‌ها را می‌توان در مهارت سواد اطلاعاتی یافت. به بیان دیگر هرچه سواد اطلاعاتی در دانشجویان افزایش یابد، اضطراب پژوهش آنان کاهش می‌یابد، زیرا دانشجویان دارای سواد اطلاعاتی بالا، توانایی تشخیص به موقع نیاز به اطلاعات و چگونگی مکانیابی، ارزشیابی و استفاده از اطلاعات موردنظر را دارند، بنابراین تسلط به سواد اطلاعاتی موجب افزایش اعتمادبه‌نفس می‌شود و به دانشجویان کمک می‌کند تا در حین انجام پژوهش، دلهره و اضطراب نداشته باشند و این کاهش دلهره و اضطراب به سایر موقعیت‌ها همچون پژوهش تعمیم پیدا کرده و دانشجویان دارای سواد اطلاعاتی بیشتر، اضطراب پژوهش کمتری را تجربه می‌کنند.

اعتمادبه‌نفس بیشتری با اجرای پژوهش‌ها مواجه شوند و مراحل آن را با موفقیت به اتمام برسانند، زیرا قابلیت‌های پژوهشی شامل مهارت‌های متنوع و زیرمقوله‌هایی است که در هر محله به کمک دانشجو می‌آید و به او کمک می‌کند تا کار پژوهشی خود را به سرانجام برساند. ابعاد قابلیت‌های پژوهشی شامل توانایی انتخاب موضوع و تبیین مسئله تحقیق، توانایی جست‌جوی تحت وب، توانایی فیش‌برداری، تبحر در نگارش علمی، توانایی اجرای پژوهش و گردآوری داده‌ها، توانایی طبقه‌بندی و تحلیل داده‌ها و اخلاق پژوهشی است که ترکیب این مهارت‌ها می‌تواند در به سرانجام رسیدن پژوهش‌ها دانشجویان را یاری کند و آنها را از هر گونه اضطراب در این زمینه دور کند، بدین‌معنا که ضعف دانشجویان در این مهارت‌ها به تجربه اضطراب در بین دانشجویان منجر می‌شود. از این‌رو می‌توان گفت دانشجویانی که در زمینه پژوهش توانایی و مهارت و قابلیت لازم یعنی قابلیت‌های پژوهشی را دارند، در جریان پژوهش اضطراب کمتری را تجربه می‌کنند. لذا پیشنهاد می‌شود مسئولان و برنامه‌ریزان درسی رشتۀ تربیت بدنی اهتمام بیشتری به درس روش تحقیق و مهارت‌های پژوهشی ورزند و زمینه افزایش قابلیت‌های پژوهشی دانشجویان را فراهم کنند تا از اضطراب پژوهشی آنها بکاهند.

همچنین نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که بین سواد اطلاعاتی و مؤلفه آن با اضطراب پژوهش در دانشجویان رابطه معناداری در جهت منفی وجود دارد و مؤلفه سواد اطلاعاتی قدرت پیش‌بینی اضطراب پژوهش را در دانشجویان دارند. این نتیجه با نتایج پژوهش‌های آبیاری و بیگدلی (۱) و نوکاریزی، کاشی و صنعت جو (۱۵) همسوست.

در تبیین این رابطه می‌توان گفت که سواد اطلاعاتی به مجموعه‌ای از توانایی‌ها اطلاق می‌شود که ب اساس آن افراد می‌توانند تشخیص دهند که چه موقع به اطلاعات نیاز

یافته‌های پژوهش

بررسی ادبیات موجود در حوزه اضطراب پژوهش نشان می‌دهد که این متغیر در دانشجویان تحصیلات تکمیلی مورد غفلت قرار گرفته و پیش‌بینی‌های آن کمتر مورد توجه محققان قرار گرفته است. نتایج این پژوهش نشان داد که بین قابلیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی با اضطراب پژوهش دانشجویان تحصیلات تکمیلی رابطه منفی و معناداری وجود دارد و مؤلفه‌های قابلیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی قدرت پیش‌بینی اضطراب پژوهش دانشجویان را دارند.

بنابراین پیشنهاد می‌شود تا مدیران دانشگاهها و دانشکده‌ها در زمینه توجه بیشتر به مهارت‌های سواد اطلاعاتی و برگزاری کارگاه‌های لازم برای توسعه مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان اهتمام ورزند. این پژوهش در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشتۀ تربیت بدنی دانشگاه محقق اردبیلی انجام گرفته است، از این‌رو باید در تعمیم‌دهی آن به سایر دانشگاه‌ها و رشتۀ‌ها احتیاط لازم را به خرج داد. همچنین پیشنهاد می‌شود تا این موضوع در سایر رشتۀ‌ها و دانشگاه‌ها بررسی شود.

منابع و مأخذ

- آبیاری، آتوسا؛ بیگدلی، زهرا. (۱۳۹۲). «بررسی رابطه بین سواد اطلاعاتی و اضطراب کتابخانه‌ای در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران»، *مطالعات کتابداری و علم اطلاعات*. دوره ۲۰، ش ۱، ص ۳۶-۱۷.
- آریانی، ابراهیم و همکاران. (۱۳۹۴). «ساخت و اعتبارسنجی آزمون قابلیت پژوهشی و ارزیابی آن در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبائی، شهید بهشتی و محقق اردبیلی»، *نشریه نامه آموزش عالی*. دوره ۹، ش ۳۴، ص ۴۱-۱۱.
- افشاری، معصومه؛ محمدزاده قصر، اعظم. (۱۳۹۱). «بررسی چالش‌های فرهنگ پژوهش در ایران»، *دومین همایش مدیریت پژوهش و فناوری*. تهران. دانشگاه صنعتی شریف.
- ایزدی، الهام و همکاران (۱۳۹۲). «بررسی آگاهی و نگرش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نسبت به پژوهش»، *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ایلام*. دوره ۲۱، ش ۶، ص ۵۶-۶۲.
- حریری، نعمتی، سمیه. (۱۳۸۸). *سنجد اضطراب پژوهش در دانشجویان مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشکده علوم و توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
- حسنی، مهدی. (۱۳۹۴). *نقش مدیریت زمان و سواد اطلاعاتی در پیش‌بینی اضطراب پژوهش*. پایان‌نامه چاپ‌نشده کارشناسی ارشد، دانشگاه محقق اردبیلی.
- زارعیان، داود؛ جمارانی، فاطمه. (۱۳۹۶). «بررسی میزان سواد اطلاعاتی کارکنان روابط عمومی شرکت مخابرات ایران»، *فصلنامه رسانه*. دوره ۲۸، ش ۴، ص ۱۳۴-۱۰۹.
- سراجی، فرهاد؛ حاتمی، جواد. (۱۳۹۲). «قابلیت‌های اینترنت امکانی برای تسهیل و تقویت پژوهش‌های تربیتی»، *فصلنامه دانشگاهی یادگیری الکترونیکی (مديا)*. دوره ۴، ش ۱، ص ۳۶-۲۴.

۹. سعادت طلب، آیت، بلاش، فرهاد. (۱۳۹۶). «نقش و کاربرد سواد اطلاعاتی در نهادینه‌سازی فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش عالی»، پژوهش‌های تربیتی، دوره ۳۵، ش ۱، ص ۱-۲۲
۱۰. عرفان منش، محمدامین، دیدگاه، فرشته. (۱۳۹۱). «اضطراب پژوهش و دلایل بروز آن در پژوهشگران و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها»، مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، دوره ۲۳، ش ۱، ص ۱۸-۲۶
۱۱. گراوند، هوشتگ؛ کارشکی، حسین؛ آهنجیان، محمدرضا. (۱۳۹۲). "نقش محیط آموزشی- پژوهشی و عوامل اجتماعی دانشگاه در خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد". مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دوره ۴، ش ۱۲، ص ۳۲-۴۶
۱۲. محمد رومزپور، نازنین؛ نظری، فربیا؛ مکوندی، بهنام. (۱۳۹۶). «تعیین عوامل مرتبط با اضطراب پژوهشی اعضای هیأت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه‌های ایران»، مجله علم‌سنجی کاسپین، دوره ۴، ش ۱، ص ۱۷-۲۵
۱۳. مقدس‌زاده، حسن. (۱۳۹۵). «رابطه بین سواد اطلاعاتی و سواد سلامت»، مطالعه موردی کارکنان مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم فناوری شیراز. پژوهش‌نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی. دوره ۷، ش ۲، ص ۱۴۰-۱۴۴
۱۴. نورزاد قراملکی، فاطمه (۱۳۸۹). نقش هوش معنوی و شیوه‌های مقابله مذهبی در اضطراب امتحان دانشجویان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی دانشگاه تبریز.
۱۵. نوکاریزی، محسن؛ کاشی، زهرا؛ صنعت‌جو، اعظم. (۱۳۹۶). «نقش کتابداران، خدمات اطلاع‌رسانی و میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد در کاهش اضطراب اطلاع‌یابی آنان»، فصلنامه علمی پژوهشی کتابداری و اطلاع‌رسانی، دوره ۲۰، ش ۴، ص ۵۵-۳۰
16. Burton, H. & Walters, L. (2013). “Access to Medicare-funded annual comprehensive health assessments for rural people with intellectual disability”, *Rural Remote Health*, 13(1), 22-78.
17. Cheetham, A. (2007). “Growing a Research Culture, Australia” . University of Western Sydney, P. 1-7.
18. Haynes B, Haines A.(2005). “Barriers and bridges to evidence- based clinical practice”. *British Medical Journal*; 317(7153): 273-76
19. Philpot, M. (2004). “Research Ethics. United Kingdom”. Medicine Publishing Company Ltd: P 26.
20. Rezaei M, Zamani-Miandashti N.(2013). “The relationship between research self-efficacy, research anxiety and attitude toward research: a study of agriculture graduate students”. *Journal of Educational and Instructional Studies in the World*; 4(3): 69-78.
21. Ravari A, Alhani F, Anooshe M, Khililabadi T.(2008). “How students study time management”. *J Kerman Univ Med Sci*; 11:76-84.
22. Scaria, V. (2004). “Whisking Research into Medical Curriculum: The need to integrate research in undergraduate medical education to meet the future challenges”. *J BMC Medical Education*, 2 (1), 1-13.
23. Siemens D. R., Punnen, S., Wong, J. & Kanji, N. (2010). A surveyon the attitudes towards research in medical school. *J BMC Medical Education*, 10, 1- 4.

24. Smith, E.; Anderson, J. L.; Lovrich, N. P. (2010). "The multiple source of workplace stress among Land-Grant University faculty". *Research in Higher Education*, 36(3): 261-282.

